

Píše Anja Bunzel

(E*forum, 20. 09. 2023)

August Wilhelm Ambros (1816–1876) je v muzikologii – pokud vůbec – známý především jako hudební kritik a hudební estetik, který se jakožto současník Eduarda Hanslicka (1825–1904) a Roberta Zimmermanna (1824–1898) angažoval v tzv. spolku Davidovců (Davidsbund) v Praze a ve 40. letech 19. století pravidelně publikoval v časopise *Bohemia*. Ačkoliv byla Ambrosova činnost velmi různorodá a nesoustředila se pouze na hudební kritiku či psaní hudebně-estetických traktátů, vzbudilo jeho dílo zásadnější zájem vědců teprve nedávno. Kromě Stefana Wolkenfelda (*August Wilhelm Ambros' „Geschichte der Musik“*. *Die Professionalisierung der historischen Musikwissenschaft im 19. Jahrhundert*, Hamburk, Kovač, 2012 [„Dějiny hudby“ od Augusta Wilhelma Ambrose. Profesionalizace historické muzikologie v 19. století]) je to v neposlední řadě zásluha **Markéty Štědrorské**. Po monografii *August Wilhelm Ambros im musikästhetischen Diskurs um 1850* (München, Allitera, 2015) [August Wilhelm Ambros v hudebně-estetickém diskurzu kolem roku 1850] vydala ještě rozsáhlé historicko-kritické vydání Ambrosových hudebních esejů a recenzí z let 1872–1876 (*Musikufsätze und Rezensionen 1872–1876*, Wien, Hollitzer, 2017–2019), které bylo doplněno nedávno publikovaným svazkem *Wilhelm Ambros. Wege seiner Musikkritik, -ästhetik und -historiographie* (Viedeň, Hollitzer, 2021) [August Wilhelm Ambros. Jeho hudební kritika, estetika a historiografie], který zde recenzujeme.

Kniha obsahuje dvanáct vědeckých článků, které se zabývají Ambrosovým dílem a vlivem na základě příkladů konkrétních textů a/nebo kontextů. Jednotlivé články byly poprvé prezentovány v roce 2016 jako příspěvky na mezinárodní a interdisciplinární konferenci ve Vídni. Snad i proto jsou velmi čtivé, snadno pochopitelné a přehledně strukturované. Vedle různých muzikologických přístupů – Ambros jako estetik (Alexander Wilfing, Andrea Horz), Ambros jako hudební historik a kritik (Stefan Wolkenfeld, Sonja Tröster, Jan Bilwachs, Inga Behrendt, Barbara Boisits), Ambros jako skladatel a hudebník (Vlasta Reittererová) – jsou v publikaci zastoupeny i uměnovědné a mediálně historické, kulturně- či literárně-vědecké přístupy (v tomto pořadí: Taťána Petrasová, Anna Ananieva a Rolf Haaser, Markéta Štědrorská, Clemens Höslinger). Tato rozmanitost pohledů a metod činí knihu atraktivní pro širší okruh čtenářů. Na několika místech celkový koncept publikace našťastí předčí obvyklá očekávání spjatá s typicky poněkud eklekticky působícím sborníkem statí z konference.

Mohou za to mnohé koncepční přesahy mezi jednotlivými příspěvky, které ovšem nepůsobí jako obtěžující opakování, ale spíše jako červená nit, díky níž kniha i přes bohatost rozdílných perspektiv a autorských stylů působí jako organický celek. Patří sem například i metodická citlivost vůči geografické rozlehlosti, a tedy i jazykové

a kulturní komplexnosti v Ambrosově biografii a recepci. Hlavní centra Ambrosova působení, Praha a Vídeň, i české a rakouské prostředí, v němž se pohyboval, si zde nekonkurují, ale spíše se vzájemně a vyváženě doplňují. Navíc jsou zde reflektovány i další lokality, jako je Budapešť nebo Bratislava. Dalším pozitivem *všech* příspěvků je zřetelná orientace na primární zdroje (jak s ohledem na Ambrosovy spisy, dopisy, sbírky a skladby, tak i s ohledem na recenze jeho děl či reakce na jeho spisy). Autoři přitom nešetří dlouhými, většinou kompletně reprodukovánými citacemi, někdy jsou připojeny i rozsáhlé přílohy, což z knihy dělá nejen pestrou četbu, ale i základní pramenně referenční dílo. Je poněkud škoda, že se většina autorů – nejspíše kvůli pramenné situaci – soustředí spíše na Ambrosovo působení veřejné, některé články ale i přesto nabízejí pohledy do soukromých pramenů a zmiňují biografická specifika spjatá s Ambrosovou osobou (např. Ambrosovy cesty a dopisy v textech S. Wolkenfelda, C. Höslingera či S. Trösterové).

Nejzajímavějším momentem pro široké publikum je nejspíš pokus autorů o kontextualizaci A. W. Ambrose a jeho díla vzhledem k prostředí, v němž se pohyboval. Publikace toho dociluje tím, že téměř všechny příspěvky se zabývají vlivy Ambrosových současníků na něj (většinou mužů a v menší míře i žen) v nejrůznějších životních a pracovních obdobích, ale i rodinnými a dalšími vztahy. V těchto souvislostech lze jmenovat jména jako například Hector Berlioz, Sigmund Goldschmidt, Franz Grillparzer, Eduard Hanslick, Raphael Georg Kiesewetter, Ludevít Procházka, Robert Schumann, Anton Springer, Richard Wagner, Barnabas Weiss a Robert Zimmermann. Každý, kdo si knihu pozorně přečte, navíc získá podrobný přehled o dobovém veřejném diskurzu, texty zmiňují totiž nejen významné skladby a hudebně historické či estetické spisy, ale i známé noviny a časopisy (např. *Bohemia*, *Lumír* či *Wiener Zeitung*) a neopomíjejí ani menší, ale v té době dosti vlivná média (např. *Der Schmetterling* nebo *Der Spiegel*, srov. články A. Ananievy a R. Haasera). Kniha tak nabízí nové informace o A. W. Ambrosovi a také obecně o kulturním životě v oblastech a sférách, v nichž byl činný (kromě mediálněhistorických klasifikací např. i pasáže o církevních dějinách v Praze [Bilwachs], o recepci R. Wagnera [Horz a Wilfing], o dějinách žánrů a druhů a programové hudbě [Reittererová] a o paralelách mezi dějinami umění a hudby [Štědranská a Petrasová]).

V neposlední řadě umožňuje sborník zabývat se na metaúrovni také aktuálními problémy a trendy v hudební vědě a humanitních vědách obecně. Vědecko-historický základ pro tyto úvahy poskytují kapitoly B. Boisitové (o historii univerzity ve Vídni, Ambrosovi a Guidu Adlerovi) a I. Behrendtové (o hudební historiografii u Ambrose a Huga Riemanna). Další návrhy ohledně deziderát lze nalézt ve velmi stručné předmluvě vydavatelky a rovněž i v některých jednotlivých příspěvcích. Některé z těchto výzev a impulzů pro další výzkum jsou v současné době diskutovány i v jiných mezinárodních muzikologických či humanitněvědných kontextech – například návrh, aby různá regionální výzkumná centra a/nebo archivy spolupracovaly mnohem intenzivněji; požadavek větší interdisciplinarity, která by stejnou měrou těžila z odbornosti jednotlivých zastoupených oborů, aniž by musela být povrchní nebo zobecňující; nebo návrh nahlížet na dějiny hudby a kultury holisticky. Předkládaná

publikace budí dojem, že je dalším krokem k oživení výzkumu života a díla A. W. Ambrose. Nezbývá však než doufat, že se nejedná o poslední počín. I přes nepochybně originální a rozsáhlý přínos této knihy pro hudební, literární a obecně uměnovědné dějepisectví vybízí zmíněné otázky k dalším výzkumným projektům. Tak máme na mysli například další studie o Ambrosově významu pro dějiny umění nebo o jeho působení v soukromých a polosoukromých kontextech – např. v salonu hraběnky Šlikové v Praze, v jehož knize hostů se nachází i klavírní skladba od Ambrose (knihy je součástí sbírky rukopisů *Juilliard Manuscript Collection* a je přístupná [online](#)).

Publikace přináší řadu zajímavých ilustrací, prošla mimořádně pečlivým lektorátem, má přitažlivou úpravu a nechybí ani mimořádně užitečný rejstřík osob a děl. Vřele tuto publikaci doporučujeme každému, kdo se zabývá osobností Augusta Wilhelma Ambrose, hudebním a kulturním životem 19. století ve Vídni a/nebo Praze či (hudební) historiografií obecně. Cena 50 eur sice není zcela přívětivá; publikace je ale k dispozici v několika pražských (i jiných) knihovnách.

Přeložil Lukáš Motyčka

Markéta Štědranská (ed.): *August Wilhelm Ambros. Wege seiner Musikkritik, -ästhetik und -historiographie*. Wien: Hollitzer, 2021, 298 s.

www.ipsl.cz